

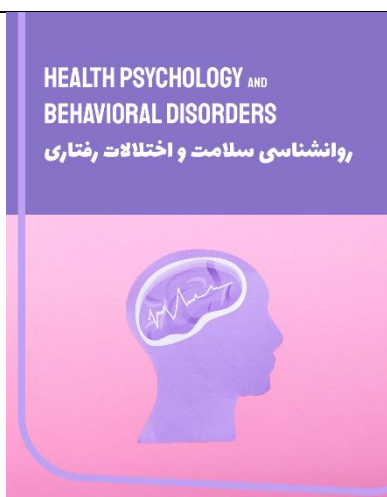
مدل‌یابی نقش میانجی‌گری اضطراب ناشی از COVID-19 در رابطه بین توانایی ابراز وجود و انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه

تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۶/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۰۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۶/۰۲

تاریخ ارسال: ۱۴۰۴/۰۲/۲۹

چکیده

هدف این پژوهش بررسی نقش میانجی‌گری اضطراب ناشی از کرونا در رابطه بین توانایی ابراز وجود و انگیزه پیشرفت در میان دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه بود. این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی با رویکرد مدل‌یابی معادلات ساختاری انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه منطقه ۳ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ (۳۸۰۷ نفر) بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، تعداد ۳۸۰ نفر انتخاب شدند و پس از حذف داده‌های مخدوش، ۳۳۰ پرسشنامه مورد تحلیل قرار گرفت. ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه ابراز وجود گمبریل و ریچی (۱۹۷۵)، مقیاس اضطراب کرونا علی‌پور و همکاران (۱۴۰۰) و پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس (۱۹۷۷) بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS-27 و AMOS-27 و در دو سطح توصیفی و استنباطی (تحلیل همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری) تحلیل شدند. نتایج نشان داد ابراز وجود با انگیزه پیشرفت رابطه مثبت و معنادار دارد ($\beta = 0.44, p < 0.001$) و همچنین به‌طور منفی و معنادار اضطراب کرونا را پیش‌بینی می‌کند ($\beta = -0.42, p < 0.001$). اضطراب کرونا با انگیزه پیشرفت رابطه منفی و معنادار داشت ($\beta = -0.31, p < 0.001$). همچنین، اثر غیرمستقیم ابراز وجود بر انگیزه پیشرفت از طریق کاهش اضطراب کرونا معنادار بود ($\beta = 0.13, p < 0.01$) و اثر کل آن برابر با $\beta = 0.57$ به دست آمد. یافته‌ها نشان می‌دهد که توانایی ابراز وجود می‌تواند از طریق کاهش اضطراب ناشی از کرونا، انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان را تقویت کند و به‌عنوان یک عامل محافظت‌کننده در شرایط بحرانی عمل نماید.

کلیدواژه‌گان: ابراز وجود، اضطراب ناشی از کرونا، انگیزه پیشرفت، مدل‌یابی معادلات ساختاری، دانش‌آموزان دختر

سهیلا حسینی صدر^۱، عبدالحسن فرهنگی^{۱*}، علیرضا جعفری^۱

۱. گروه روانشناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: a.farhangi@iautnb.ac.ir

شیوه استناددهی: حسینی صدر، سهیلا، فرهنگی، عبدالحسن، و جعفری، علیرضا. (۱۴۰۴). مدل‌یابی نقش میانجی‌گری اضطراب ناشی از COVID-19 در رابطه بین توانایی ابراز وجود و انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه. *روانشناسی سلامت و اختلالات رفتاری*، ۳(۲)، ۱-۱۴.

Modeling the Mediating Role of COVID-19-Related Anxiety in the Relationship Between Assertiveness and Achievement Motivation Among Female Upper Secondary School Students

Submit Date: 2025/05/19

Revise Date: 2025/08/24

Accept Date: 2025/08/30

Publish Date: 2025/09/01

Abstract

This study aimed to examine the mediating role of COVID-19-related anxiety in the relationship between assertiveness and achievement motivation among female upper secondary school students. A descriptive-correlational design using structural equation modeling was employed. The population comprised 3,807 female students in District 3 of Tehran during the 2021–2022 academic year. Using multistage cluster random sampling, 380 students were selected, and after excluding incomplete responses, data from 330 participants were analyzed. Instruments included the Gambrell and Richey Assertiveness Questionnaire (1975), the COVID-19 Anxiety Scale (Alipour et al., 2021), and the Hermans Achievement Motivation Questionnaire (1977). Data were analyzed using SPSS-27 and AMOS-27 through Pearson correlations and SEM. Results indicated that assertiveness was positively associated with achievement motivation ($\beta = 0.44, p < 0.001$) and negatively predicted COVID-19 anxiety ($\beta = -0.42, p < 0.001$). COVID-19 anxiety negatively predicted achievement motivation ($\beta = -0.31, p < 0.001$). The indirect effect of assertiveness on achievement motivation via COVID-19 anxiety was significant ($\beta = 0.13, p < 0.01$), and the total effect was $\beta = 0.57$. These findings suggest that assertiveness enhances achievement motivation partly by reducing COVID-19-related anxiety, indicating its protective role in supporting students' motivation during crises.

Keywords: Assertiveness, COVID-19-related anxiety, achievement motivation, structural equation modeling, female students

HEALTH PSYCHOLOGY AND BEHAVIORAL DISORDERS

روانشناسی سلامت و اختلالات رفتاری

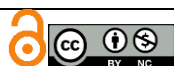

Soheila. Hosseini Sadr¹, Abdolhassan. Farhangi^{1*}, Alireza. Jafari¹

1. Department of Psychology, NT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran

*Corresponding Author's Email: a.farhangi@iautnb.ac.ir

How to cite: Hosseini Sadr, S., Farhangi, A., Jafari, A. (2025). Modeling the Mediating Role of COVID-19-Related Anxiety in the Relationship Between Assertiveness and Achievement Motivation Among Female Upper Secondary School Students. *Health Psychology and Behavioral Disorders*, 3(2), 1-14.

© 2025 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

مقدمه

همه‌گیری COVID-19 به‌عنوان یکی از مهم‌ترین رویدادهای دهه اخیر، نه‌تنها سلامت جسمانی انسان‌ها را تحت تأثیر قرار داد، بلکه پیامدهای عمیقی بر ابعاد روان‌شناختی و اجتماعی زندگی دانش‌آموزان بر جای گذاشت. در دوران پس از همه‌گیری، سطوح بالای اضطراب، استرس و نگرانی در میان نوجوانان گزارش شده است و این امر بر فرآیندهای یادگیری، انگیزش و عملکرد تحصیلی آنان تأثیر گذاشته است (Fahim, 2022; Savitsky et al., 2020; Sohn, 2022). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که اضطراب ناشی از همه‌گیری می‌تواند موجب تضعیف منابع روان‌شناختی، کاهش درگیری تحصیلی و ایجاد احساس ناتوانی در مقابله با چالش‌های آموزشی شود (Eyni et al., 2021; Pahlavsari et al., 2021; Ye & Yang, 2022). در این شرایط، شناسایی عوامل فردی که می‌توانند به تقویت انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان و کاهش اضطراب ناشی از کرونا کمک کنند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. یکی از این عوامل، توانایی ابراز وجود است که به عنوان یک مهارت ارتباطی و اجتماعی مؤثر می‌تواند نقش مهمی در مقابله با اضطراب و ارتقای انگیزش تحصیلی ایفا کند (Abdolghaderi et al., 2010; Hejazi, 2002; Paezy et al., 2010).

ابراز وجود به عنوان توانایی بیان افکار، احساسات، خواسته‌ها و نیازهای شخصی به شیوه‌ای صریح و محترمانه تعریف می‌شود و از آن به‌عنوان یک مؤلفه اساسی در رشد اجتماعی و هیجانی نوجوانان یاد می‌شود (Jamalzadeh, 2010; Sharqi, 2003). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که دانش‌آموزانی که مهارت ابراز وجود بالاتری دارند، در موقعیت‌های استرس‌زا از راهبردهای مقابله‌ای مؤثرتری استفاده می‌کنند و کمتر دچار اضطراب می‌شوند (Ghazvineh et al., 2022; Qazvineh et al., 2022). علاوه بر این، ابراز وجود با عزت‌نفس، خودکارآمدی و رضایت تحصیلی رابطه مثبت دارد و به ارتقای عملکرد تحصیلی منجر می‌شود (Hejazi, 2002; Paezy et al., 2010; Paeizi, Shahrarei, et al., 2007). این یافته‌ها اهمیت آموزش و تقویت ابراز وجود را در محیط‌های آموزشی دوچندان می‌سازد، زیرا می‌تواند به عنوان سپری در برابر فشارهای روانی و اجتماعی عمل کند و مانع افت تحصیلی در شرایط بحرانی شود (Paeizi, Shahrarei, et al., 2007; Sharqi, 2003).

از سوی دیگر، اضطراب ناشی از COVID-19 به عنوان یک پدیده روان‌شناختی نوظهور، در سال‌های اخیر توجه بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب کرده است. اضطراب کرونا به مجموعه‌ای از واکنش‌های هیجانی، شناختی و جسمانی اطلاق می‌شود که در نتیجه تجربه یا انتظار مواجهه با پیامدهای همه‌گیری ایجاد می‌شود و می‌تواند عملکردهای شناختی، هیجانی و رفتاری را مختل کند (Eyni et al., 2020; Masha'al et al., 2022; Tabe Bordbar et al., 2022). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که اضطراب کرونا با علائمی همچون افکار مزاحم، تنش عضلانی، مشکلات خواب، بی‌قراری، اجتناب از موقعیت‌های اجتماعی و کاهش انگیزش تحصیلی همراه است (Fahim et al., 2022; Green, 2022; Sohn, 2022). همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که این نوع اضطراب می‌تواند به شکل‌گیری راهبردهای ناکارآمد مقابله‌ای مانند تعلل‌ورزی، خودناتوان‌سازی و کاهش تاب‌آوری منجر شود و از این طریق انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را به شدت تضعیف کند (Jia et al., 2021; Parlak Sert & Başkale, 2023; Ye & Yang, 2022).

انگیزه پیشرفت نیز یکی از بنیادی‌ترین مؤلفه‌های روان‌شناختی در فرایند یادگیری است و نقش اساسی در جهت‌دهی رفتارهای تحصیلی و دستیابی به اهداف آموزشی ایفا می‌کند (Tan & Pang, 2023; Widodo et al., 2022). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که انگیزه پیشرفت بالا با پشتکار تحصیلی، عملکرد بهتر، سطح بالاتر مشارکت در فعالیت‌های آموزشی و مقاومت در برابر چالش‌های یادگیری ارتباط مستقیم دارد (Emami Khotbesara et al., 2024; Shefai-Golmakani et al., 2022). در مقابل، کاهش انگیزه پیشرفت می‌تواند موجب کاهش تلاش، کناره‌گیری از وظایف آموزشی و افزایش تعلل‌ورزی شود و نهایتاً به افت تحصیلی منجر گردد (Hosseini Sadr et al., 2022; Pahlavsari et al., 2021). با توجه به اهمیت انگیزه پیشرفت در موفقیت تحصیلی، شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده آن به ویژه در شرایط بحرانی مانند دوران پس از همه‌گیری کرونا، ضروری است.

رابطه میان ابراز وجود و انگیزه پیشرفت نیز در پژوهش‌های مختلف مورد تأکید قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهند که دانش‌آموزان دارای مهارت‌های بالای ابراز وجود، احساس کارآمدی و اعتمادبه‌نفس بیشتری در مواجهه با تکالیف تحصیلی دارند و در نتیجه انگیزه بیشتری برای دستیابی به موفقیت نشان می‌دهند (Abdolghaderi et al., 2021; Paezy et al., 2010; Paeizi, Shahraei, et al., 2007). افزون بر این، آموزش مهارت‌های ابراز وجود به طور معناداری موجب ارتقای هیجانات مثبت، رضایت از مدرسه و بهبود عملکرد تحصیلی می‌شود (Ghazvineh et al., 2022; Qazvineh et al., 2022; Sharqi, 2003). به همین دلیل می‌توان ابراز وجود را به عنوان یک عامل محافظت‌کننده در برابر پیامدهای منفی اضطراب ناشی از کرونا در نظر گرفت. در این چارچوب، احتمال می‌رود که ابراز وجود به طور غیرمستقیم و از طریق کاهش اضطراب کرونا، به افزایش انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان منجر شود.

پژوهش‌های داخلی و بین‌المللی متعددی به بررسی نقش میانجی اضطراب ناشی از COVID-19 در روابط بین متغیرهای روان‌شناختی و تحصیلی پرداخته‌اند. برای نمونه، نتایج پژوهش (Hosseini Sadr et al., 2022) نشان داد که اضطراب کرونا نقش میانجی در رابطه بین سبک‌های هویتی و انگیزش تحصیلی ایفا می‌کند. همچنین (Eyni et al., 2021) در مطالعه‌ای دریافت که تحریف‌های شناختی و سرسختی روان‌شناختی از طریق افزایش یا کاهش اضطراب کرونا بر سلامت روان دانش‌آموزان اثرگذارند. به علاوه، (Eyni et al., 2020) گزارش کرد که حمایت اجتماعی ادراک‌شده می‌تواند با کاهش اضطراب کرونا، تاب‌آوری و خوش‌بینی دانش‌آموزان را افزایش دهد. نتایج مشابهی نیز در پژوهش‌های بین‌المللی مشاهده شده است، به گونه‌ای که اضطراب کرونا به عنوان متغیری واسطه‌ای بین استرس تحصیلی و کاهش انگیزش عمل می‌کند (Jia et al., 2021; Masha'al et al., 2022; Ye & Yang, 2022). این شواهد نشان می‌دهد که اضطراب ناشی از کرونا می‌تواند حلقه ارتباطی بین ویژگی‌های فردی مانند ابراز وجود و پیامدهای تحصیلی مانند انگیزه پیشرفت باشد.

با توجه به اهمیت همزمان سه مؤلفه ابراز وجود، اضطراب ناشی از COVID-19 و انگیزه پیشرفت، و با عنایت به خلأ پژوهش‌های کافی در خصوص بررسی همزمان این سه متغیر در جامعه دانش‌آموزان دختر، مطالعه حاضر با هدف مدلیابی نقش میانجی اضطراب کرونا در رابطه بین توانایی ابراز وجود و انگیزه پیشرفت در دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه انجام شد.

روش‌شناسی

این پژوهش با توجه به هدف آن از نوع پژوهش بنیادی و از نظر روش، از نوع توصیفی-همبستگی با بهره‌گیری از مدلیابی معادلات ساختاری بود و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها در زمره تحقیقات توصیفی-پیمایشی قرار می‌گیرد که داده‌های آن به شیوه میدانی و با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه منطقه ۳ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ تشکیل می‌داد که تعداد آن‌ها ۳۸۰۷ نفر بود. برای برآورد حجم نمونه در مدلیسازی معادلات ساختاری و بر اساس توصیه بنتلر (۱۹۹۳) که نسبت حداقل پنج به یک و ترجیحاً ده به یک یا حتی پنجاه به یک بین حجم نمونه و تعداد پارامترهای مدل را پیشنهاد کرده است، و همچنین بر مبنای دیدگاه کامری (۱۹۷۳، به نقل از دلاور، ۱۳۹۱) که نمونه‌های ۱۰۰ نفر را ضعیف، ۲۰۰ نفر را قابل قبول، ۳۰۰ نفر را مناسب، ۵۰۰ نفر را خیلی خوب و ۱۰۰۰ نفر را عالی می‌داند، حجم نمونه در این پژوهش ۳۸۰ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود؛ بدین ترتیب که از میان دبیرستان‌های منطقه ۳ به صورت تصادفی ۸ دبیرستان انتخاب شد و از هر دبیرستان نیز دو کلاس به طور تصادفی برگزیده شد. پرسشنامه‌ها به صورت مداخله-کاغذی یا مجازی در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت و پس از جمع‌آوری، نمره‌گذاری و تحلیل شدند. در نهایت، به دلیل تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها، انتخاب یک گزینه برای تمامی سوالات یا عدم ارائه اطلاعات جمعیت‌شناختی، ۵۰ پرسشنامه حذف گردید و حجم نمونه نهایی به ۳۳۰ نفر کاهش یافت.

ابزار سنجش توانایی ابراز وجود، پرسشنامه ابراز وجود گمبریل و ریچی (۱۹۷۵) بود. این ابزار دارای ۴۰ سوال و ۱۱ خرده‌آزمون است که شامل آغاز تعاملات، مواجهه با دیگران، دادن بازخورد منفی، پاسخ به انتقادات، رد کردن تقاضاها، توانایی ارائه خدمت در موقعیت‌ها، اصرار بر بیدار

کردن وجدان دیگران، مشارکت در گفتگوهای شاد، تعریف کردن از دیگران، پذیرش نقص‌های فردی و توانایی اداره موقعیت‌های پردردسر می‌شود. هر سؤال با پنج گزینه لیبرتی از خیلی کم (نمره ۱) تا خیلی زیاد (نمره ۵) نمره‌گذاری می‌شود و نمره کل بین ۴۰ تا ۲۰۰ متغیر است که نمرات پایین‌تر از ۸۰ نشان‌دهنده جرأت‌ورزی پایین، نمرات ۸۰ تا ۱۲۰ نشان‌دهنده جرأت‌ورزی متوسط و نمرات بالاتر از ۱۲۰ بیانگر جرأت‌ورزی بالا هستند. گمبیل و ریچی ضریب پایایی این ابزار را ۰,۸۱ گزارش کرده‌اند و صادق‌زاده و همکاران (۱۳۹۰) نیز روایی محتوایی آن را تایید کرده‌اند. در پژوهش حاضر، پایایی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰,۸۱ و برای خرده‌آزمون‌های آغاز تعاملات، مواجهه با دیگران، دادن بازخورد منفی، پاسخ به انتقادات، رد کردن تقاضاها، توانایی ارائه خدمت در موقعیت‌ها، اصرار بر بیدار کردن وجدان دیگران، مشارکت در گفتگوهای شاد، تعریف کردن از دیگران، پذیرش نقص‌های فردی و توانایی اداره موقعیت‌های پردردسر به ترتیب ۰,۸۰، ۰,۷۸، ۰,۷۶، ۰,۸۰، ۰,۸۱، ۰,۸۲، ۰,۹۰، ۰,۸۹، ۰,۸۷ و ۰,۸۵ به دست آمد که بیانگر پایایی مطلوب ابزار است.

برای سنجش اضطراب ناشی از COVID-19 از مقیاس اضطراب کرونا استفاده شد که توسط علی‌پور و همکاران (۱۴۰۰) تدوین گردیده است. این پرسشنامه دارای ۱۸ گویه و دو مؤلفه علائم روانی (گویه‌های ۱ تا ۹) و علائم جسمانی (گویه‌های ۱۰ تا ۱۸) است و با طیف لیبرتی چهار درجه‌ای از هرگز (نمره ۰) تا همیشه (نمره ۳) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات این مقیاس از ۰ تا ۵۴ است که نمرات بالاتر نشان‌دهنده سطح بالاتری از اضطراب ناشی از کرونا می‌باشد؛ به‌طوری‌که نمرات ۰ تا ۱۸ اضطراب پایین، نمرات ۱۹ تا ۳۶ اضطراب متوسط و نمرات ۳۷ تا ۵۴ اضطراب بالا را نشان می‌دهند. پایایی این ابزار با روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰,۹۲ و برای خرده‌آزمون علائم روانی و جسمانی به ترتیب ۰,۸۸ و ۰,۸۶ گزارش شده است. روایی همگرا و سازه این ابزار از طریق همبستگی مثبت و معنادار با پرسشنامه سلامت عمومی (GHQ-28) و تحلیل عاملی تأییدی تایید شده است. در پژوهش حاضر نیز ضریب پایایی آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰,۸۶ و برای خرده‌آزمون‌های علائم روانی و جسمانی به ترتیب ۰,۸۳ و ۰,۸۴ به دست آمد که حاکی از پایایی مطلوب ابزار می‌باشد.

برای سنجش انگیزه پیشرفت از پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس (۱۹۷۷) استفاده شد که شامل ۲۹ سوال به صورت جملات ناتمام است و برای هر سوال چهار گزینه ارائه شده که بسته به شدت انگیزه از کم به زیاد یا زیاد به کم نمره‌گذاری می‌شوند. دامنه نمرات هر سوال از ۱ تا ۴ و دامنه کل نمرات از ۲۹ تا ۱۱۶ است. این پرسشنامه توسط تمنایی‌فر و همکاران به فارسی ترجمه و اعتباریابی شده است. هرمنس برای برآورد روایی این ابزار از همبستگی سوالات با رفتارهای پیشرفت‌گرا استفاده کرده و برای پایایی از روش بازآزمایی و آلفای کرونباخ ضریب ۰,۸۴ را گزارش کرده است. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ ۰,۷۶ برآورد گردید که بیانگر پایایی قابل قبول ابزار است. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد. در سطح توصیفی، شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی شامل میانگین و انحراف استاندارد برای توصیف داده‌ها استفاده گردید. در سطح استنباطی نیز مدل‌یابی معادلات ساختاری برای آزمون مدل مفهومی پژوهش و بررسی نقش میانجی اضطراب ناشی از کرونا در رابطه بین ابراز وجود و انگیزه پیشرفت اجرا شد. همچنین برای محاسبه پایایی ابزارها از آلفای کرونباخ استفاده شد. تحلیل‌ها با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۷ و AMOS نسخه ۲۷ صورت گرفت.

یافته‌ها

در این بخش، به منظور بررسی ویژگی‌های توصیفی متغیرهای پژوهش شامل توانایی ابراز وجود (و خرده‌مؤلفه‌های آن)، اضطراب ناشی از COVID-19 (شامل علائم روانی و علائم جسمانی) و انگیزه پیشرفت در میان ۳۳۰ دانش‌آموز دختر دوره دوم متوسطه منطقه ۳ شهر تهران، شاخص‌های آماری توصیفی از جمله میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمرات، همچنین ضرایب کجی و کشیدگی برای بررسی توزیع

داده‌ها محاسبه شد. این شاخص‌ها امکان توصیف کلی داده‌ها، آگاهی از سطح نمرات شرکت‌کنندگان در هر متغیر و نیز بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها را فراهم می‌کنند. در ادامه، جدول ۱ نتایج این تحلیل توصیفی را نمایش می‌دهد.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	شاخص‌ها	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
انگیزه پیشرفت	۳۳۰	۶۳	۱۰۳	۸۳.۳۶۶	۸۳.۳۶۶	۸.۳۴۷۴	۰.۰۱۱	۰.۵۲۲
علایم روانی	۳۳۰	۰	۲۷	۲۲.۷۹۳۹	۲۲.۷۹۳۹	۵.۵۱۹۲۴	۱.۰۰۸	۰.۶۶۳
علایم جسمانی	۳۳۰	۰	۱۹	۱۳.۶۵۱۵	۱۳.۶۵۱۵	۳.۸۱۶۰۰	۱.۶۸۷	۱.۲۷۷
اضطراب کرونا	۳۳۰	۰	۴۵	۳۶.۴۴۵۵	۳۶.۴۴۵۵	۷.۴۸۹۳۱	۱.۴۶۷	۱.۵۹۰
آغاز تعاملات	۳۳۰	۴	۲۰	۱۱.۴۵۴۵	۱۱.۴۵۴۵	۳.۴۸۱۵۳	۰.۰۴۳	۰.۳۸۰
مواجهه با دیگران	۳۳۰	۹	۳۰	۲۲.۰۸۱۸	۲۲.۰۸۱۸	۳.۸۱۰۴۰	۰.۴۱۸	۰.۳۰۱
دادن بازخورد	۳۳۰	۷	۲۰	۱۴.۱۳۹۴	۱۴.۱۳۹۴	۲.۶۵۶۴۱	۰.۰۴۲	۰.۲۱۵
پاسخ به انتقادات	۳۳۰	۹	۲۵	۱۷.۲۲۴۲	۱۷.۲۲۴۲	۲.۹۷۶۸۱	۰.۱۶۴	۰.۲۲۷
رد کردن تقاضاها	۳۳۰	۴	۲۰	۱۳.۶۹۰۹	۱۳.۶۹۰۹	۲.۷۴۲۴۸	۰.۱۸۲	۰.۶۹۱
توانایی خدمت	۳۳۰	۳	۱۵	۱۰.۲۷۸۸	۱۰.۲۷۸۸	۲.۵۶۹۶۱	۰.۰۴۳	۰.۴۸۰
بیداری وجدان	۳۳۰	۲	۱۰	۶.۶۳۳۳	۶.۶۳۳۳	۱.۸۹۵۹۵	۰.۰۲۹	۰.۳۸۲
گفتگوهای شاد	۳۳۰	۲	۱۰	۸.۶۸۴۸	۸.۶۸۴۸	۱.۳۳۵۹۹	۱.۱۷۸	۱.۷۰۳
تعریف از دیگران	۳۳۰	۲	۱۰	۷.۰۱۵۲	۷.۰۱۵۲	۲.۰۱۴۳۳	۰.۲۹۷	۰.۴۵۱
پذیرش نقص‌ها	۳۳۰	۲	۱۰	۷.۴۲۱۲	۷.۴۲۱۲	۱.۷۲۲۷۷	۰.۴۷۹	۰.۰۵۲
توانایی اداره شرایط	۳۳۰	۲	۱۰	۶.۲۲۱۲	۶.۲۲۱۲	۱.۶۴۷۳۷	۰.۰۶۹	۰.۰۷۱
ابراز وجود	۳۳۰	۶۲	۱۸۷	۱۳۵.۸۵۱۵	۱۳۵.۸۵۱۵	۱۹.۶۸۳۴۹	-۰.۰۹۱	۰.۴۵۶

بر اساس نتایج جدول ۱، میانگین نمرات انگیزه پیشرفت در میان دانش‌آموزان ۸۳,۳۶ و با دامنه نمرات ۶۳ تا ۱۰۳ بوده است که بیانگر سطح نسبتاً بالای انگیزه پیشرفت در نمونه پژوهش است. در رابطه با اضطراب ناشی از COVID-19، میانگین نمرات علایم روانی ۲۲,۷۹ و علایم جسمانی ۱۳,۶۵ بود که مجموعاً میانگین نمره اضطراب کرونا را به ۳۶,۴۴ رسانده است که نشان از سطح نسبتاً بالای اضطراب ناشی از کرونا در این گروه دارد. همچنین میانگین نمره کلی ابراز وجود ۱۳۵,۸۵ با دامنه ۶۲ تا ۱۸۷ به دست آمد که بیانگر توانایی بالای ابراز وجود در بین دانش‌آموزان است. بررسی ضرایب کجی و کشیدگی نشان داد که مقادیر آن‌ها در محدوده قابل قبول (بین -۲ و +۲) قرار دارند که مؤید نرمال بودن توزیع داده‌ها برای همه متغیرها می‌باشد و امکان اجرای تحلیل‌های استنباطی از جمله مدل‌یابی معادلات ساختاری را فراهم می‌کند.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳
۱. ابراز وجود	۱		
۲. اضطراب COVID-19	۰,۴۱**	۱	
۳. انگیزه پیشرفت	۰,۵۳**	-۰,۳۶**	۱

** $p < 0,00$

بر اساس نتایج جدول ۲، بین توانایی ابراز وجود و انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت و معناداری به میزان ۰,۵۳ مشاهده شد که نشان می‌دهد هرچه سطح ابراز وجود در دانش‌آموزان بالاتر باشد، انگیزه پیشرفت آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. همچنین، بین توانایی ابراز وجود و اضطراب ناشی از COVID-19 رابطه منفی و معناداری به میزان -۰,۴۱ به دست آمد که بیانگر کاهش اضطراب کرونا در دانش‌آموزانی است که توانایی ابراز وجود بیشتری دارند. در نهایت، بین اضطراب ناشی از کرونا و انگیزه پیشرفت نیز رابطه منفی و معناداری برابر با -۰,۳۶ وجود داشت؛ به این

معنا که افزایش اضطراب ناشی از کرونا با کاهش انگیزه پیشرفت همراه است. این الگو از همبستگی‌ها به‌طور کلی مؤید نقش احتمالی میانجی اضطراب ناشی از کرونا در رابطه بین توانایی ابراز وجود و انگیزه پیشرفت است.

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل معادلات ساختاری پژوهش

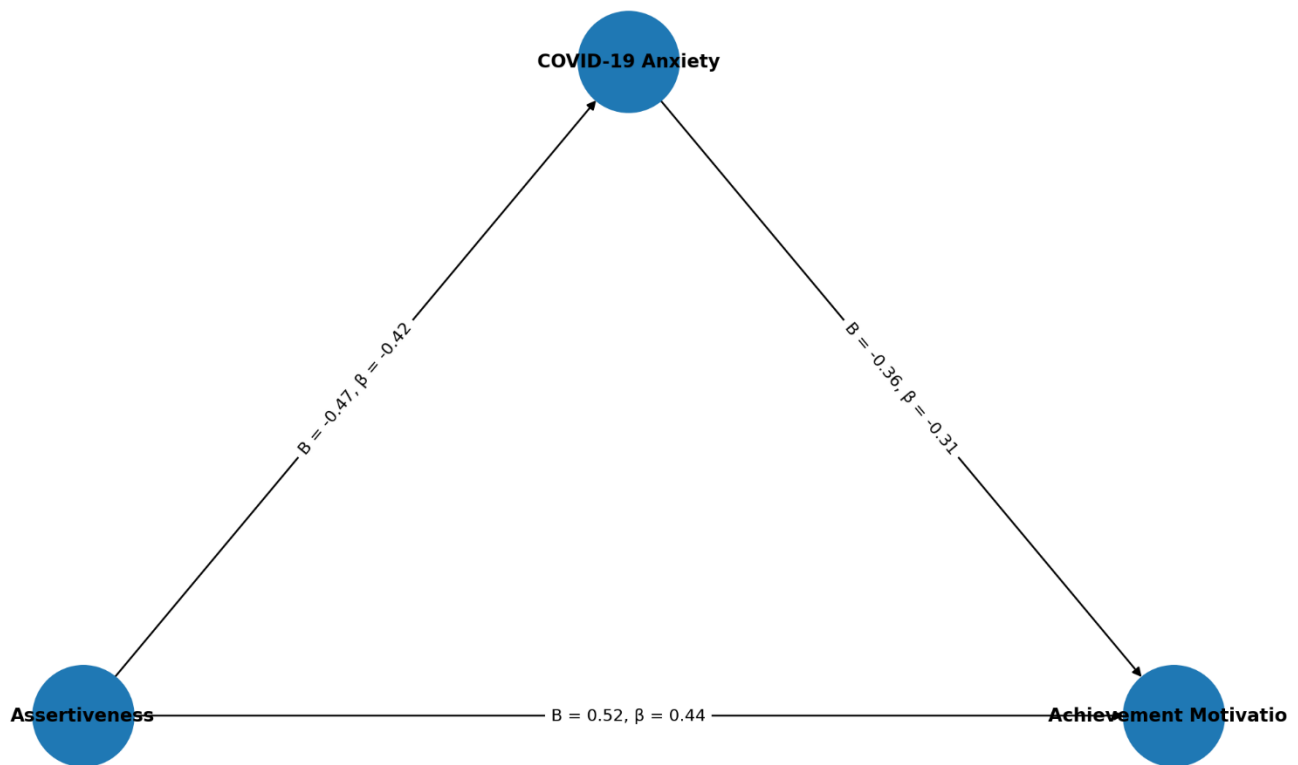
شاخص برازش	مقدار به‌دست‌آمده	مقدار مطلوب
نسبت کای‌دو به درجه آزادی (χ^2/df)	۲.۳۱	کمتر از ۳
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	۰.۹۴	بیشتر از ۰.۹۰
شاخص برازش تطبیقی افزایشی (IFI)	۰.۹۵	بیشتر از ۰.۹۰
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰.۹۱	بیشتر از ۰.۹۰
شاخص نیکویی برازش تعدیل‌شده (AGFI)	۰.۹۰	بیشتر از ۰.۹۰
ریشه میانگین مجذور خطای برآورد (RMSEA)	۰.۰۵۸	کمتر از ۰.۰۸
شاخص برازش نرم‌شده (NFI)	۰.۹۲	بیشتر از ۰.۹۰
شاخص برازش هنجار شده تاکر-لویس (TLI)	۰.۹۳	بیشتر از ۰.۹۰

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که تمامی شاخص‌های برازش مدل معادلات ساختاری در محدوده قابل قبول قرار دارند. نسبت کای‌دو به درجه آزادی برابر با ۲,۳۱ است که کمتر از حد آستانه ۳ می‌باشد و نشان‌دهنده برازش مناسب مدل است. همچنین شاخص‌های برازش تطبیقی نظیر CFI, IFI, NFI و TLI همگی بالاتر از ۰,۹۰ به دست آمدند که بیانگر برازش قوی مدل مفهومی با داده‌های تجربی است. شاخص‌های GFI و AGFI نیز بالاتر از ۰,۹۰ محاسبه شدند و تأییدکننده مناسب بودن مدل هستند. علاوه بر این، مقدار RMSEA برابر با ۰,۰۵۸ است که کمتر از مقدار مرزی ۰,۰۸ بوده و برازش مطلوب مدل را نشان می‌دهد. در مجموع، این نتایج تأیید می‌کنند که مدل مفهومی پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار بوده و می‌تواند برای آزمون روابط بین متغیرهای ابراز وجود، اضطراب ناشی از COVID-19 و انگیزه پیشرفت مورد استفاده قرار گیرد.

جدول ۴. نتایج ضرایب مسیر مدل معادلات ساختاری پژوهش

مسیر	ضریب مسیر (استاندارد نشده)	ضریب مسیر (استاندارد شده)	خطای استاندارد برآورد	آماره بحرانی (CR)	سطح معناداری (p)
ابراز وجود ← اضطراب COVID-19	-۰.۴۷	-۰.۴۲	۰.۰۹	-۵.۲۱	< ۰.۰۰۱
اضطراب کرونا ← انگیزه پیشرفت	-۰.۳۶	-۰.۳۱	۰.۰۸	-۴.۵۰	< ۰.۰۰۱
ابراز وجود ← انگیزه پیشرفت (مستقیم)	۰.۵۲	۰.۴۴	۰.۱۱	۴.۷۳	< ۰.۰۰۱
ابراز وجود ← انگیزه پیشرفت (غیرمستقیم از طریق اضطراب کرونا)	۰.۱۷	۰.۱۳	—	—	< ۰.۰۰۱
ابراز وجود ← انگیزه پیشرفت (کل اثر)	۰.۶۹	۰.۵۷	—	—	< ۰.۰۰۱

بر اساس یافته‌های جدول ۴، مسیر مستقیم بین توانایی ابراز وجود و اضطراب ناشی از COVID-19 منفی و معنادار است ($\beta = -0.42, p < 0.001$) که نشان می‌دهد افزایش توانایی ابراز وجود باعث کاهش معنادار اضطراب کرونا در دانش‌آموزان می‌شود. همچنین، مسیر بین اضطراب کرونا و انگیزه پیشرفت منفی و معنادار به دست آمد ($\beta = -0.31, p < 0.001$) که بیانگر کاهش انگیزه پیشرفت در صورت افزایش اضطراب ناشی از کرونا است. مسیر مستقیم بین ابراز وجود و انگیزه پیشرفت نیز مثبت و معنادار بود ($\beta = 0.44, p < 0.001$) که نشان می‌دهد توانایی بالاتر در ابراز وجود می‌تواند به افزایش انگیزه پیشرفت در دانش‌آموزان منجر شود. علاوه بر این، اثر غیرمستقیم ابراز وجود بر انگیزه پیشرفت از طریق میانجی‌گری اضطراب کرونا نیز معنادار گزارش شد ($\beta = 0.13, p < 0.01$). در نهایت، اثر کل ابراز وجود بر انگیزه پیشرفت برابر با ۰,۵۷ محاسبه گردید که نشان می‌دهد نقش ترکیبی اثر مستقیم و غیرمستقیم این متغیر در تبیین انگیزه پیشرفت چشمگیر است. این نتایج نقش میانجی اضطراب ناشی از کرونا در رابطه بین ابراز وجود و انگیزه پیشرفت را تأیید می‌کند.

شکل ۱. مدل نهایی پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد که توانایی ابراز وجود رابطه مثبت و معناداری با انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دارد و دانش‌آموزانی که از مهارت بالاتری در ابراز خواسته‌ها، افکار و احساسات خود برخوردارند، در زمینه تحصیلی نیز انگیزه بیشتری برای تلاش و دستیابی به موفقیت نشان می‌دهند. این نتیجه با شواهد پژوهش‌های پیشین همسو است که ابراز وجود را به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اساسی رشد هیجانی و اجتماعی و همچنین پیش‌بینی‌کننده موفقیت تحصیلی معرفی کرده‌اند (Hejazi, 2002; Paezy et al., 2010; Paeizi, Shahraei, et al., 2007). در واقع، دانش‌آموزانی که جرأت‌ورزی بیشتری دارند، در تعاملات اجتماعی اعتماد به نفس بالاتری نشان می‌دهند و در مواجهه با چالش‌های تحصیلی احساس کارآمدی می‌کنند که این عوامل می‌تواند به افزایش انگیزه پیشرفت آن‌ها منجر شود (Abdolghaderi et al., 2010; Jamalzadeh, 2021). افزون بر این، پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که آموزش مهارت‌های ابراز وجود می‌تواند موجب افزایش هیجانات مثبت، کاهش اضطراب و ارتقای احساس رضایت از مدرسه شود و در نهایت عملکرد تحصیلی را بهبود بخشد (Ghazvineh et al., 2022; Qazvineh et al., 2022; Sharqi, 2003). بنابراین، نتیجه حاضر مبنی بر نقش مثبت ابراز وجود در انگیزه پیشرفت، با بدنه پژوهش‌های موجود همخوانی دارد و تأکیدی دوباره بر اهمیت تقویت این مهارت در نظام آموزشی است.

یافته دیگر پژوهش حاضر نشان داد که اضطراب ناشی از COVID-19 با انگیزه پیشرفت رابطه منفی و معنادار دارد؛ به این معنا که افزایش سطح اضطراب کرونا موجب کاهش انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان می‌شود. این یافته نیز با نتایج مطالعات متعددی همسو است که پیامدهای روان‌شناختی منفی همه‌گیری کرونا بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان را گزارش کرده‌اند (Green, 2022; Pahlavsari et al., 2021; Ye & Yang, 2022). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که اضطراب کرونا با ایجاد افکار مزاحم، کاهش تمرکز، اختلال در برنامه‌ریزی و به‌کارگیری راهبردهای مقابله‌ای ناکارآمد، می‌تواند موجب افت عملکرد و کاهش درگیری تحصیلی شود (Eyni et al., 2021; Fahim et al., 2022).

(Jia et al., 2021). همچنین، یافته‌های (Sohn, 2022) نشان داد که اضطراب ناشی از کرونا با افزایش افسردگی، کاهش انرژی روانی و کاهش اشتیاق برای مشارکت در فعالیت‌های یادگیری همراه است. در همین راستا، (Masha'al et al., 2022) گزارش کردند که دانشجویان پرستاری با سطوح بالاتر اضطراب کرونا، راهبردهای مقابله‌ای اجتنابی بیشتری به کار می‌برند و کمتر قادر به مدیریت مؤثر وظایف تحصیلی خود هستند. در پژوهش حاضر نیز مشاهده شد که اضطراب کرونا نقش تضعیف‌کننده‌ای در انگیزه پیشرفت دارد و این یافته، اهمیت مدیریت هیجان‌های منفی در دوران پساکرونا را برجسته می‌سازد.

یافته مهم دیگر پژوهش حاضر به نقش میانجی اضطراب کرونا در رابطه بین توانایی ابراز وجود و انگیزه پیشرفت مربوط می‌شود. نتایج نشان داد که بخشی از اثر مثبت ابراز وجود بر انگیزه پیشرفت از طریق کاهش اضطراب کرونا اعمال می‌شود. این بدین معناست که دانش‌آموزان دارای مهارت ابراز وجود، در مواجهه با موقعیت‌های استرس‌زای مرتبط با کرونا اضطراب کمتری تجربه می‌کنند و این امر زمینه را برای افزایش انگیزه پیشرفت آن‌ها فراهم می‌کند. یافته حاضر با نتایج پژوهش (Hosseini Sadr et al., 2022) همسو است که نشان داد اضطراب کرونا نقش میانجی در رابطه بین سبک‌های هویتی و انگیزش تحصیلی ایفا می‌کند. همچنین (Eyni et al., 2020) در مطالعه‌ای دریافتند که حمایت اجتماعی ادراک‌شده با کاهش اضطراب کرونا می‌تواند اثرات مثبت بر تاب‌آوری و انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد. از سوی دیگر، (Eyni et al., 2021) گزارش کردند که تحریف‌های شناختی و سرسختی روان‌شناختی از طریق تغییر سطوح اضطراب کرونا بر سلامت روان دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارند. در پژوهش‌های بین‌المللی نیز شواهد مشابهی وجود دارد؛ برای نمونه، (Jia et al., 2021) نشان داد که اضطراب تحصیلی ناشی از کرونا از طریق افزایش تعلل‌ورزی و کاهش سرسختی روان‌شناختی، موجب تضعیف انگیزش تحصیلی می‌شود. در همین راستا، (Ye & Yang, 2022) بیان کردند که استرس تحصیلی در شرایط عادی‌شدن کرونا از طریق سرمایه روان‌شناختی بر اضطراب و در نهایت بر انگیزش تحصیلی اثر می‌گذارد. بنابراین، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که توانایی ابراز وجود می‌تواند از طریق کاهش اضطراب کرونا به ارتقای انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان کمک کند و این مسیر میانجی از نظر نظری و کاربردی حائز اهمیت است.

این یافته‌ها از نظر نظری، اهمیت بررسی همزمان ویژگی‌های فردی و هیجانات منفی در تبیین انگیزه پیشرفت را برجسته می‌کند. ابراز وجود به‌عنوان یک ویژگی فردی مثبت می‌تواند نقش حفاظتی در برابر پیامدهای منفی هیجان‌هایی مانند اضطراب ایفا کند و با کاهش این هیجانات، مسیر را برای بروز رفتارهای انگیزشی و تلاش‌های هدفمند هموار سازد (Abdolghaderi et al., 2021; Ghazvineh et al., 2022). همچنین، این نتایج نشان می‌دهد که صرفاً تمرکز بر افزایش عوامل انگیزشی بدون مداخله در هیجانات منفی ناشی از بحران‌ها ممکن است اثربخش نباشد. در واقع، باید به موازات ارتقای مهارت‌های مثبت همچون ابراز وجود، برنامه‌هایی برای کاهش اضطراب و استرس نیز طراحی و اجرا شود تا تأثیرات مثبت مهارت‌های فردی بر انگیزش تحصیلی به‌طور کامل ظاهر شود (Paezy et al., 2010; Paeizi, Shahrarai, et al., 2007; Sharqi, 2003).

از منظر کاربردی نیز یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی مفید باشد. در شرایطی که همه‌گیری کرونا اثرات منفی قابل‌توجهی بر سلامت روان دانش‌آموزان داشته است، تقویت مهارت‌های اجتماعی و هیجانی مانند ابراز وجود می‌تواند به‌عنوان یک راهبرد پیشگیرانه و حمایتی در مدارس مورد توجه قرار گیرد. همچنین شناسایی دانش‌آموزانی که سطوح بالایی از اضطراب کرونا را تجربه می‌کنند و ارائه خدمات مشاوره‌ای و روان‌شناختی به آنان، می‌تواند در کاهش اضطراب و افزایش انگیزه تحصیلی آنان مؤثر باشد (Emami, 2022; Khotbesara et al., 2024; Shefai-Golmakani et al., 2022). در این راستا، ترکیب مداخلات مهارت‌آموزی با برنامه‌های ارتقای سلامت روان، می‌تواند رویکردی جامع برای بهبود عملکرد تحصیلی و انگیزش دانش‌آموزان در دوران پساکرونا باشد.

یکی از محدودیت‌های این پژوهش، استفاده از روش مقطعی بود که امکان استنباط روابط علیّ قطعی میان متغیرها را محدود می‌سازد. همچنین داده‌ها از طریق پرسشنامه‌های خودگزارشی گردآوری شد که می‌تواند تحت تأثیر سوگیری پاسخ‌دهی و تمایل به ارائه پاسخ‌های اجتماعی پسند قرار گیرد. محدود بودن جامعه آماری به دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه منطقه ۳ تهران نیز تعمیم‌پذیری نتایج به سایر مناطق جغرافیایی

و گروه‌های جنسیتی مختلف را با محدودیت مواجه می‌سازد. علاوه بر این، این پژوهش به متغیرهای فردی و هیجانی متمرکز بوده و عوامل زمینه‌ای مانند وضعیت اقتصادی خانواده یا سبک‌های فرزندپروری را در نظر نگرفته است که می‌توانند بر اضطراب و انگیزش تحصیلی اثرگذار باشند.

پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده از طرح‌های طولی استفاده شود تا بتوان روند تغییرات اضطراب کرونا و انگیزه پیشرفت را در گذر زمان بررسی کرد و روابط علی دقیق‌تری را استنباط نمود. همچنین، استفاده از روش‌های ترکیبی کمی و کیفی می‌تواند درک عمیق‌تری از تجربه زیسته دانش‌آموزان در زمینه اضطراب و انگیزش فراهم آورد. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی به بررسی نقش عوامل خانوادگی، فرهنگی و اجتماعی مانند حمایت والدین، سبک‌های تربیتی و تعاملات همسالان نیز در کنار متغیرهای فردی بپردازند. علاوه بر این، تکرار این مطالعه در میان دانش‌آموزان پسر و در سایر مناطق کشور می‌تواند به افزایش تعمیم‌پذیری یافته‌ها کمک کند.

با توجه به یافته‌های این پژوهش، طراحی و اجرای کارگاه‌های آموزشی برای ارتقای مهارت‌های ابراز وجود در مدارس می‌تواند به کاهش اضطراب و افزایش انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان کمک کند. همچنین، ارائه خدمات مشاوره‌ای منظم برای شناسایی و حمایت از دانش‌آموزان دارای اضطراب بالا ضروری است. گنجاندن آموزش مهارت‌های مقابله با استرس و مدیریت هیجان در برنامه درسی مدارس نیز می‌تواند به تقویت تاب‌آوری و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان در مواجهه با بحران‌های آینده کمک نماید.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران از تمامی شرکت‌کنندگان که در اجرای پژوهش حاضر کمک نمودند نهایت قدردانی و سپاس را دارند.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

چکیده گسترده

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The emergence of COVID-19 has posed unprecedented challenges to the psychological and educational well-being of students across the globe. Beyond its physical health consequences, the pandemic has triggered elevated levels of stress, anxiety, and emotional disturbances among adolescents, thereby threatening their academic motivation and engagement (Fahim et al., 2022; Savitsky et al., 2020; Sohn, 2022). Research has shown that heightened anxiety associated with COVID-19 disrupts cognitive and emotional functioning, reduces students' ability to focus, and undermines their willingness to participate in learning activities (Eyni et al., 2021; Pahlavsari et al., 2021; Ye & Yang, 2022). In this context, it has become crucial to identify protective personal characteristics that can buffer students from the detrimental effects of pandemic-related stress and maintain their academic motivation. One such factor is assertiveness, a social-communication skill that has been linked to resilience, emotional regulation, and academic achievement (Abdolghaderi et al., 2021; Hejazi, 2002; Paezy et al., 2010).

Assertiveness refers to the ability to express one's thoughts, feelings, and needs in a clear, respectful, and confident manner, and it is considered a cornerstone of socio-emotional development in adolescence (Jamalzadeh, 2010; Sharqi, 2003). Studies have found that students who exhibit higher assertiveness are more capable of coping with stressful academic situations and are less likely to experience anxiety (Ghazvineh et al., 2022; Qazvineh et al., 2022). Moreover, assertiveness is positively associated with self-esteem, self-efficacy, and academic satisfaction, all of which are essential predictors of academic motivation and achievement (Hejazi, 2002; Paezy et al., 2010; Paeizi, Shahrarei, et al., 2007). Evidence also suggests that assertiveness training enhances positive emotions and school adjustment while decreasing social anxiety and avoidance behaviors, thereby indirectly supporting students' motivation to learn (Paeizi, Shahrarai, et al., 2007; Sharqi, 2003).

In contrast, COVID-19-related anxiety has emerged as a unique psychological construct that encompasses emotional, cognitive, and somatic responses to the pandemic. This form of anxiety has been shown to impair students' mental health, reduce their focus, and hinder their academic progress (Eyni et al., 2020; Masha'al et al., 2022; Tabe Bordbar et al., 2022). Symptoms of COVID-19-related anxiety include intrusive thoughts, fear of contagion, physical tension, sleep disturbances, and avoidance behaviors, all of which interfere with students' ability to concentrate and remain motivated (Fahim et al., 2022; Green, 2022; Sohn, 2022). Several studies have confirmed that students experiencing high COVID-19 anxiety are more prone to procrastination, self-handicapping, and disengagement from schoolwork (Jia et al., 2021; Parlak Sert & Başkale, 2023; Ye & Yang, 2022).

Achievement motivation, on the other hand, is a critical psychological construct that drives students to exert effort and persist in overcoming challenges to achieve their goals (Tan & Pang, 2023; Widodo et al., 2022). High levels of achievement motivation have been consistently associated with persistence, task engagement, and academic success, while low levels predict avoidance, withdrawal, and poor performance (Emami Khotbesara et al., 2024; Shefai-Golmakani et al., 2022). Understanding the mechanisms that underlie achievement motivation is particularly important in post-pandemic educational settings, where many students struggle with reduced engagement and lingering psychological distress (Hosseini Sadr et al., 2022; Pahlavsari et al., 2021).

Research indicates that assertiveness may contribute to academic motivation both directly and indirectly by reducing negative emotional states such as anxiety. Assertive students tend to feel more in control of their environment, experience fewer internalizing symptoms, and approach academic tasks with greater confidence (Abdolghaderi et al., 2021; Paezy et al., 2010; Paeizi, Shahrarei, et al., 2007). Furthermore, interventions

aimed at enhancing assertiveness have been found to increase positive affect, school satisfaction, and overall academic engagement (Ghazvineh et al., 2022; Qazvineh et al., 2022; Sharqi, 2003). This suggests that assertiveness could serve as a protective factor mitigating the negative impact of COVID-19-related anxiety on achievement motivation. Supporting this notion, previous studies have identified COVID-19 anxiety as a mediating variable that links various personal and cognitive factors to academic outcomes (Eyni et al., 2020; Eyni et al., 2021; Hosseini Sadr et al., 2022; Jia et al., 2021; Masha'al et al., 2022; Ye & Yang, 2022).

Despite this growing body of evidence, few studies have simultaneously examined assertiveness, COVID-19 anxiety, and achievement motivation in adolescent girls—a group that may be particularly vulnerable to emotional distress and motivation loss during crises. The present study, therefore, aimed to model the mediating role of COVID-19-related anxiety in the relationship between assertiveness and achievement motivation among female high school students. Understanding these interrelations could inform the development of targeted psychological and educational interventions to support students' motivation and well-being in post-pandemic settings.

Methods and Materials

This study employed a descriptive-correlational design using structural equation modeling (SEM) to test the hypothesized model. The population consisted of all female upper secondary school students in District 3 of Tehran during the 2021–2022 academic year ($N = 3807$). Based on Bentler's (1993) guideline recommending a minimum ratio of 5:1 and preferably 10:1 participants per estimated parameter, and considering the conceptual model with 19 parameters, a target sample size of 380 was set. Cluster random sampling was used to select eight high schools, from which two classes were randomly chosen in each. Questionnaires were administered in paper-pencil or online formats. After excluding 50 incomplete responses, the final sample included 330 students.

Three standardized instruments were used: the Gambrill and Richey Assertiveness Questionnaire (1975) with 40 items across 11 subscales, scored on a 5-point Likert scale; the COVID-19 Anxiety Scale developed by Alipour et al. (2021) with 18 items measuring psychological and somatic symptoms on a 4-point scale; and the Hermans Achievement Motivation Questionnaire (1977) with 29 items rated on a 1–4 scale. All instruments demonstrated acceptable reliability (Cronbach's $\alpha \geq 0.76$). Data were analyzed using SPSS-27 and AMOS-27, applying descriptive statistics, Pearson correlations, and SEM to test the hypothesized mediation model.

Findings

Descriptive analysis showed that the students' mean score on assertiveness was 135.85 ($SD = 19.68$), on achievement motivation 83.36 ($SD = 8.34$), and on COVID-19 anxiety 36.44 ($SD = 7.48$), indicating generally high levels of assertiveness and motivation but moderately high anxiety. Skewness and kurtosis values fell within the acceptable range (-2 to $+2$), supporting normality assumptions.

Correlation results revealed that assertiveness was positively correlated with achievement motivation ($r = 0.53$, $p < 0.01$) and negatively correlated with COVID-19 anxiety ($r = -0.41$, $p < 0.01$). Moreover, COVID-19 anxiety was negatively correlated with achievement motivation ($r = -0.36$, $p < 0.01$). These correlations suggested a potential mediating role of COVID-19 anxiety in the link between assertiveness and motivation.

The SEM analysis confirmed good model fit ($\chi^2/df = 2.31$, CFI = 0.94, IFI = 0.95, GFI = 0.91, AGFI = 0.90, RMSEA = 0.058, NFI = 0.92, TLI = 0.93). Path analysis showed that assertiveness had a significant negative effect on COVID-19 anxiety ($B = -0.47$, $\beta = -0.42$, $p < 0.001$) and a significant positive direct effect on achievement motivation ($B = 0.52$, $\beta = 0.44$, $p < 0.001$). COVID-19 anxiety negatively predicted achievement motivation ($B = -0.36$, $\beta = -0.31$, $p < 0.001$). Additionally, the indirect effect of assertiveness on achievement motivation via COVID-19 anxiety was significant ($\beta = 0.13$, $p < 0.01$), and the total effect of assertiveness on motivation was $\beta = 0.57$ ($p < 0.001$).

Discussion and Conclusion

The results of this study highlight the crucial role of assertiveness in fostering academic motivation among adolescent girls, both directly and indirectly by reducing COVID-19-related anxiety. Students with higher assertiveness reported stronger motivation to pursue academic goals, consistent with previous findings linking assertiveness to self-confidence, self-efficacy, and positive academic behaviors (Abdolghaderi et al., 2021; Hejazi, 2002; Jamalzadeh, 2010; Paezy et al., 2010; Paeizi, Shahraei, et al., 2007). The negative association between assertiveness and anxiety found here aligns with research indicating that assertive students are better equipped to cope with stress and to use adaptive coping strategies (Ghazvineh et al., 2022; Qazvineh et al., 2022; Sharqi, 2003).

The study also confirmed that COVID-19-related anxiety significantly undermines students' achievement motivation. This finding echoes prior studies showing that pandemic-related stress disrupts concentration, reduces persistence, and fuels disengagement and procrastination (Eyni et al., 2021; Fahim et al., 2022; Green, 2022; Jia et al., 2021; Masha'al et al., 2022; Pahlavsari et al., 2021; Sohn, 2022; Ye & Yang, 2022). Importantly, the results support the hypothesized mediating role of COVID-19 anxiety, demonstrating that assertiveness protects motivation partly by buffering students from anxiety. This aligns with studies showing that personal and cognitive resources such as hardiness, optimism, and social support enhance motivation by mitigating anxiety in crisis contexts (Eyni et al., 2020; Eyni et al., 2021; Hosseini Sadr et al., 2022; Jia et al., 2021; Masha'al et al., 2022; Ye & Yang, 2022).

Overall, the findings underscore the importance of addressing both personal skills and emotional challenges in promoting students' motivation. Enhancing assertiveness could be an effective strategy to build resilience and reduce vulnerability to anxiety, thereby enabling students to sustain their academic motivation even during crises. This study contributes to the literature by elucidating a mechanism through which assertiveness supports motivation via anxiety reduction, offering valuable insights for designing psychological and educational interventions in post-pandemic schooling contexts.

فهرست منابع

References

- Abdolghaderi, M., Kafie, M., & Khosromoradi, T. (2021). The effectiveness of assertiveness training on social anxiety and coping with stress among high school female students. *Journal of Research in Psychopathology*, 2(4), 23-29. <https://doi.org/10.22098/jrp.2021.1198>
- Emami Khotbesara, Z., Mahdian, H., & Bakhshipour, A. (2024). Comparing the Effectiveness of Academic Buoyancy and Psychological Capital Training on Academic Procrastination in Female High School Students [Research Article]. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(3), 149-160. <https://doi.org/10.61838/kman.ijes.7.3.18>
- Eyni, S., Ebadi, M., & Torabi, N. (2020). Developing a model of corona anxiety in students based on optimism and resilience: the mediating role of the perceived social support [Original]. *EBNESINA*, 22(1), 17-28. <https://doi.org/10.22034/22.1.17>
- Eyni, S., Ziyar, M., & Ebadi, M. (2021). Mental Health of Students During the Corona Epidemic: The Role of Predictors of Corona Anxiety, Cognitive Distortion, and Psychological Hardiness [Research]. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ)*, 10(7), 25-34. <http://frooyesh.ir/article-1-2933-en.html>
- Fahim, A. U., Liza, S. J., Lina, S. J., & Salim, M. A. A. (2022). Study of Mental Stress Related with Lifestyle During COVID-19: A Case Study of Bangladesh. *International Journal of Education and Cognitive Sciences*, 3(2), 30-41. <https://doi.org/10.22034/injoeas.2022.160611>
- Ghazvineh, J., Jadidi, H., Taghvaeinia, A., & Morowati, Z. (2022). The effect of Emotional Intelligence, Self-Regulation and Assertiveness on Academic Satisfaction with mediation of Perceived Social Support in students of the second high school. *Journal of Research in Educational Systems*, 16(59), 49-62. https://www.jiera.ir/article_169448_en.html

- Green, Z. A. (2022). Generalized Self-Efficacy Shields on the Negative Effect of Academic Anxiety on Academic Self-Efficacy During COVID-19 Over Time: A Mixed-Method Study. *Journal of School and Educational Psychology*. <https://doi.org/10.47602/josep.v2i1.17>
- Hejazi, M. (2002). Assertiveness, self-esteem, and academic achievement in gifted and regular students. *Brilliant Talents*, 48(15), 47-53. <https://www.sid.ir/paper/96459/fa>
- Hosseini Sadr, S., Farhangi, A., & Jafari, A. (2022). Modeling the Mediating Role of COVID-19 Anxiety in the Relationship Between Identity Styles and Academic Motivation in Students. *Psychological Studies of Adolescents and Youth*, 3(1), 463-455. <https://doi.org/10.61838/kman.jayps.3.1.36>
- Jamalzadeh, S. (2010). *The effectiveness of social skills training on self-concept, assertiveness, and self-efficacy in male adolescents in Urmia during the 2009-2010 academic year* Faculty of Psychology and Educational Sciences, Teacher Training University of Tehran]. Master's thesis.
- Jia, J., Wang, L.-l., Xu, J.-b., Lin, X.-h., Zhang, B., & Jiang, Q. (2021). Self-Handicapping in Chinese Medical Students During the COVID-19 Pandemic: The Role of Academic Anxiety, Procrastination and Hardiness [Original Research]. *Frontiers in psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.741821>
- Masha'al, D., Shahrour, G., & Aldalaykeh, M. (2022). Anxiety and coping strategies among nursing students returning to university during the COVID-19 pandemic. *Heliyon*, 8(1), e08734. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e08734>
- Paezy, M., Shahraray, M., & Abdi, B. (2010). Investigating the impact of assertiveness training on assertiveness, subjective well-being and academic achievement of Iranian female secondary students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 5, 1447-1450. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.305>
- Paeizi, M., Shahraei, M., Vali, I., & Safaie, P. (2007). Investigating the Effectiveness of Assertiveness Training on Happiness and Academic Progress of Female Students in Experimental Sciences High Schools in Tehran. *Quarterly Journal of Psychological Studies*, 3(4), 25-43. <https://www.sid.ir/paper/496350/fa>
- Paeizi, M., Shahrarai, M., Farzad, V., & Safaei, P. (2007). The effectiveness of assertiveness training on happiness and academic achievement of high school female students in experimental sciences in Tehran. *Psychological Studies Quarterly*, 3(4), 25-43. <https://www.magiran.com/paper/552716/>
- Pahlavsari, M., Pirani, Z., & Taghvaei, D. (2021). Predicting academic anxiety based on executive functions and academic engagement during the COVID-19 outbreak. *Behavioral Sciences Research*, 19(4), 731-738. <https://doi.org/10.52547/rbs.19.4.731>
- Parlak Sert, H., & Başkale, H. (2023). Students' increased time spent on social media, and their level of coronavirus anxiety during the pandemic, predict increased social media addiction. *Health Information & Libraries Journal*, 40(3), 262-274. <https://doi.org/10.1111/hir.12448>
- Qazvineh, J., Jadidi, H., Taghavi Nejad, A., & Marvati, Z. (2022). The effectiveness of an academic satisfaction training package on self-regulation and assertiveness in high school students. *Rooyesh Psychology Journal*, 11(7), 79-86. https://frooyesh.ir/browse.php?a_id=3886&sid=1&slc_lang=fa
- Savitsky, B., Findling, Y., Erel, A., & Hendel, T. (2020). Anxiety and coping strategies among nursing students during the covid-19 pandemic. *Nurse Education in Practice*, 46, 102809. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2020.102809>
- Sharqi, H. (2003). *Investigating the Effect of Assertiveness Training on Academic Performance, Social Anxiety, Aggression, and Depression in Teacher Training Centers in Khuzestan Province*
- Shefai-Golmakani, S., Shefai-Golmakani, M. S., Ekrampour, M., & Haji-Arbabi, S. (2022). The effectiveness of cognitive-behavioral psychodrama group therapy on academic achievement motivation and exam anxiety of first-year undergraduate students at Shandiz University of Mashhad. *Iranian Psychology and Behavioral Sciences*, 52(8), 64-79. <https://psyj.ir/afile/phpXvJSrk.pdf>
- Sohn, J. N. (2022). Predictors of Anxiety and Depression in Korean Adults During COVID-19 Pandemic. *The Journal of Korean Academic Society of Nursing Education*, 28(3), 328-339. <https://doi.org/10.5977/jkasne.2022.28.3.328>
- Tabatabaie, F., Esmaeili, M., & Amiri, M. (2022). Predicting Coronary Anxiety based on Cognitive Emotion Regulation Strategies, Psychological Stubbornness, and Resilience □. *Journal of Research in Educational Systems*, 15(55), 16-28. https://www.jiera.ir/article_145983_265a72157c6d05688cb3d27f44a92fb0.pdf
- Tan, S. H., & Pang, J. S. (2023). Test anxiety: An integration of the test anxiety and achievement motivation research traditions. *Educational psychology review*, 35(1), 13-23.
- Widodo, A., Setyawati, H., Rahayu, T., Kusuma, D., Rafikoh, R., Rohmah, I., & Chen, C. W. (2022). Self-Efficacy, Self-Confidence, Achievement Motivation, and Its Relationship Towards Competitive Anxiety. *Journal of Physical Education and Sports*, 11(4), 426-434. <https://doi.org/10.15294/jpes.v11i4.68347>
- Ye, Y., & Yang, P. (2022). Effect of College Students' Academic Stress on Anxiety Under the Background of the Normalization of COVID-19 Pandemic: The Mediating and Moderating Effects of Psychological Capital. *Frontiers in psychology*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.880179>